

**Koreya va O'zbekiston madaniyatlarining etnolingvistik tahlil
tarixiy ijtimoiy va madaniy qadriyatlar orqali qiyosiy
o'rganish**

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Filologiya va tillarni o'qitish Koreys tili fakulteti

Sayfiyeva Shahrizoda Bekmurod qizi

Annotatsiya: Mazkur tadqiqot Koreya va O'zbekiston madaniyatlarining etnolingvistik xususiyatlarini qiyosiy o'rganishga bag'ishlanadi. Unda har ikkala xalqning tarixiy taraqqiyoti, ijtimoiy tuzilishi va madaniy qadriyatlari til orqali qanday ifodalangani tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida milliy urf-odatlar, marosimlar, e'tiqodlar va ramziy belgilarni aks ettiruvchi lingvistik birliklar tahlil qilinib, ularning umumiylik va farqli jihatlari aniqlanadi. Shuningdek, tilning madaniy merosni shakllantirishdagi o'rni ham ko'rib chiqiladi. Ushbu qiyosiy-etnolingvistik tahlil orqali koreys va o'zbek xalqlari madaniyatining o'zaro ta'sirini va o'xshashliklarini yoritishga harakat qilinadi. Tadqiqot natijalari madaniyatlararo muloqotni chuqurroq anglash va tilshunoslik hamda madaniyatshunoslik sohalarida yangi ilmiy xulosalar chiqarishga xizmat qiladi.

Аннотация: Данное исследование будет посвящено сравнительному изучению этнолингвистических особенностей Корейской и узбекской культур. В нем анализируется, как исторический прогресс, социальная структура и культурные ценности обоих народов выражаются через язык. В ходе исследования анализируются языковые единицы, отражающие национальные обычаи, обряды, верования и символические символы, выявляются их общие и отличительные черты. Также рассматривается роль языка в формировании культурного наследия. С помощью этого сравнительно-этнолингвистического анализа делается попытка пролить свет на взаимодействие и сходство культур корейского и узбекского народов. Результаты исследования служат для более глубокого понимания межкультурного общения и новых научных выводов в област лингвистики и культурологии.

Annotation: This research will be devoted to the comparative study of the ethnolinguistic features of the cultures of Korea and Uzbekistan. It analyzes how the historical progress, social structure and cultural values of both peoples are expressed through language. In the course of the study, linguistic units reflecting national customs, rituals, beliefs and symbolic signs are analyzed to determine their commonality and differences. The role of language in the formation of cultural heritage is also considered. Through this comparative-ethnolinguistic analysis, an attempt is made to highlight the interaction and similarities of the culture of the Korean and Uzbek peoples. The results of the study serve to gain a deeper

understanding of intercultural communication and to draw new scientific conclusions in the fields of linguistics and cultural studies.

Kalit so'zlar: Raqamli stereotiplar, etnolingvistik tahlil, KOIKA, xalqaro sertifikat TOPIK, Sunchunhyang universiteti, qizlar uchun yagona universitet.

Ключевые слова: Цифровые стереотипы, этнолингвистический анализ, коика, международный сертификат TOPIK, университет сунчунхян, единственный университет для девочек.

Keywords: Digital stereotypes, ethnolinguistic analysis, koica, TOPIK international certificate, sunchunhyang University, the only university for girls.

O'zbekiston va Koreya munosabatlari umumiy uzoq yillik tarixga va diplomati munosabatlarga ega hisoblanadi. Qadimda ikki mamlakatni "Buyuk Ipak Yo'li" bog'lab turgan bo'lsa, keyinchalik esa Sobiq Ittifoq davrida ham aloqalar uzilmagan. O'zbekiston mustaqillikka erishganidan so'ng Koreya Respublikasi 1991-yil 30-dekabrda Osiyo-Tinch okean mintaqasi davlatlari orasida birinchi bo'lib, O'zbekiston Respublikasi mustaqilligini tan oldi. 1992-yil yanvarda O'zbekiston bilan Koreya Respublikasi o'rtasida diplomatik aloqalar o'rnatilgandan keyin siyosiy, iqtisodiy va madaniy sohalarida keng hamkorlik aloqalari yo'lga qo'yildi. O'zbekiston va Koreya Respublikasi qadimdan do'stlik rishtalarini o'rnatib hamkorlik qilib kelayotgan xalqlardan hisoblanadi. Bu rishtalar uzoq o'tmishdan turli tarixiy voqelilarni boshdan kechirishiga qaramasdan shakllanib kelmoqda. Ayni mana shu hamkorliklardan kelib chiqib ikki mamlakat o'rtasidagi madaniy sohalarida amalga oshirilayotgan yutuqlarga nazar tashlasak, xususan, ta'lim va til yo'nalishi raqamlarga bog'liq stereotiplar haqida so'z yuritamiz.

Qadimdan o'zbek tili va koreys tillari o'rtasida bir necha o'xshashliklarga farqlanadi. Koreys va o'zbek tillari turli til oilalariga mansub bo'lishiga qaramay, ularning lingvistik tahlili qiziqarli o'xshashliklar va farqlarni ochib beradi. Quyida ularning asosiy fonetik, grammatik va leksik xususiyatlarini ko'rib chiqamiz.

Til oilasi va kelib chiqishi

Koreys tili: Koreys tili izolyat tillar qatoriga kiradi, lekin u ba'zan ural-altay tillari oilasiga yaqin deb qaraladi. U Koreya Respublikasi va Shimoliy Koreyada rasmiy til hisoblanadi. Koreys tilining¹ hikoyasi koreys alifbosining ixtirosi bilan boshlanadi. 1446-yilda paydo bo'lganidan beri koreys alifbosi tilning fonologik va morfologik tuzilishi to'g'risida aniq va batafsil ma'lumot manbai bo'lib kelgan.

¹A History of the Korean Language. Ki-Moon Lee S. Robert Ramsey. 2011. P-1-2

O'sha yili, uning yaratilishi haqida e'lon qilinganidan uch yil o'tgach sulolalar yilnomalari, hukmron monarx, Qirol Sejong, yangi skriptni taqdim etgan va undan foydalanishni tushuntirgan qo'llanmani e'lon qildi va shu paytdan boshlab koreys tili tilshunoslarning kelajak avlodlari uchun tizimli ravishda mavjud bo'lgan til bo'ldi. Alfavitdan oldin sifatli hujjatlarni rasmiylashtirishda deyarli hech narsa yo'q; alifbo bilan koreys tuzilishi biz ko'rishimiz uchun yaratilgan.²

O'zbek tili: O'zbek tili turkiy tillar oilasiga, xususan, qarluq guruhiga mansub. U O'zbekistonda davlat tili bo'lib, shuningdek, qo'shni davlatlardagi o'zbek diasporasi tomonidan ham ishlatiladi. Arab alifbosiga asoslangan eski o'zbek yozuvi esa VIII asrdan boshlab qo'llanila boshlanadi. Deyarli 800 yil mobaynida bu yozuv uyg'ur yozuvi bilan yonma-yon³ ishlatilib kelindi. Ammo XVI asrdan, ya'ni shayboniylar hukmronligi davridan uyg'ur yozuvi iste'moldan chiqib ketdi. Jadidlar XX asrning boshlaridayoq eski o'zbek yozuvini isloh qilish, uni o'zbek tiliga moslashtirish uchun harakat qildilar. 1921-yildan boshlab lotin alifbosi asosidagi o'zbek yozuviga o'tish harakati boshlandi. 1929- yildan boshlab o'zbek xalqi lotin alifbosiga asoslangan yozuvdan foydalana boshladi. Lotin alifbosi asosidagi ilk o'zbek yozuvi o'zbek adabiy tili me'yorlari aniq belgilanmagan davrda qabul qilingan edi va unda ayrim noqulayliklar bor edi. Oradan ko'p o'tmay, sobiq sho'ro tuzumida millatlarni tenglashtirish, millatlararo farqlarni yo'qotish harakati boshlandi, rus tilining ta'siri kuchaydi. Natijada, 1940-yildan boshlab o'zbek xalqi kirill (rus) alifbosi asosidagi yozuvga o'tdi. Mustaqillikdan so'ng esa "Lotin yozuviga asoslangan o'zbek alifbosini joriy etish to'g'risida" gi Qonunni qabul qildi.

Fonetik jihatlar

Koreys tilida undosh tovushlar ko'p bo'lib, portlovchi, aspiratsiyalangan va tens (kuchaytirilgan) tovushlar mavjud. Shuningdek, Koreys tilida aniq tonallik tizimi yo'q, ammo **intonatsiya** juda muhimdir. Odatda, koreys tilida so'zlar orasidagi intonatsiya o'zgarishi ma'no yoki ifoda xususiyatlarini bildirishi mumkin. Misol uchun, so'zni so'rash, tasdiqlash yoki rad etish uchun intonatsiyani o'zgartirish mumkin. Koreys tilining fonetik jihatlarini o'ziga xos bo'lib, undosh va unli tovushlarning talaffuzi, silaba tuzilishi, tovushlarning o'zgarishi kabi ko'plab elementlardan iboratdir. Koreys tilini o'rganishda bu fonetik jihatlar muhim

---

³ Ko'rsatilgan manba. – Toshkent. "Namangan", 2018. – 97 b. 22

ahamiyatga ega, chunki ular so'zlarning ma'nosini aniq aytishda va tushunishda asosiy rol o'ynaydi.⁴

O'zbek tilida ham unli va undosh tovushlarning keng tizimi mavjud, lekin koreys tilidagi kabi kuchaytirilgan undoshlar yo'q. Shuningdek, o'zbek tilida unlilar orasidagi farq ancha muhim.

Xususan, **Tovushlarning o'zgarishi** - bu bir tovushning boshqa tovushga aylanishi yoki talaffuzning vaqt o'tishi bilan o'zgarishiga aytiladi. O'zbek tilida fonetik o'zgarishlar tilda bir necha yo'nalishlarda sodir bo'ladi va ular so'zlarning talaffuziga va ma'nosiga ta'sir ko'rsatadi. Tovush o'zgarishlari, asosan, so'zlarning tarixiy rivojlanishi, tilning dinamikasi va fonetik ta'sirlar natijasida yuzaga keladi.⁵

Grammatik xususiyatlar

O'zbek tilida ot 6 ta holga ega: bosh, jo'nalish, tushum, chiqish, qaratqich, kelishik. O'zbek tilida arab, fors va rus tillaridan kirib kelgan so'zlar juda ko'p bo'lib, ular tilimizning lug'aviy boyligida muhim o'rin tutadi. Masalan, *maktab* so'zi arab tilidan o'zlashgan bo'lib, ta'lim muassasasini anglatadi. *Daftar* esa fors tilidan kirib kelgan bo'lib, yozuvlar uchun ishlatiladigan daftar yoki jurnallarni bildiradi. *Ruchka* so'zi esa rus tilidan o'zlashgan bo'lib, yozish uchun ishlatiladigan asbob — qalam yoki ruchkani ifodalaydi. Bu kabi o'zlashma so'zlar tilimizda juda keng tarqalgan va kundalik hayotda faol qo'llaniladi.

Koreys tilida ham otlarga qo'shimchalar qo'shish orqali hol turlanishi amalga oshiriladi: Koreys tilida ham otlarning hol turlanishi maxsus qo'shimchalar qo'shish orqali amalga oshiriladi. Bu qo'shimchalar otlarning gapdagi vazifasini aniqlashga, so'zlar orasidagi bog'lanishni belgilashga va ma'no aniqligini ta'minlashga yordam beradi. Koreys tilida egalik, to'ldiruvchi, yo'nalish, o'rin-payt va boshqa holatlarni ifodalovchi grammatik qo'shimchalar mavjud. Masalan, - *이/가* (ega holi), - *을/를* (tus holi), - *이* (yo'nalish holi), - *에서* (o'rin holi) kabi qo'shimchalar otga qo'shib, uning gapdagi funksiyasini belgilaydi. Ushbu tizim orqali so'zlarning o'zaro munosabati aniq belgilanadi va jumlaning grammatik tuzilishi tartibga solinadi.

Leksik jihatlar

Koreys tilida ko'p so'zlar xitoy tilidan olingan: *학교* (hak-kkyo) – maktab. Koreys tilida juda ko'p so'zlar tarixiy va madaniy aloqalar natijasida xitoy tilidan olingan bo'lib, bunday so'zlar koreys tilining lug'aviy boyligida katta o'rin tutadi. Xitoy tilidan kirib kelgan so'zlar asosan ta'lim, fan, madaniyat, siyosat va turli sohalar bilan bog'liq bo'lib, ular hanja (漢字) – xitoy ierogliflari asosida

⁴ THEPHONETIC CONTRAST OF KOREAN OBSTRUENTS Jonathan D. Wright. 2007. P-16

⁵ H.R.Zokirova. O'ZBEK TILI MORFONOLOGIYASI O'QUV-USLUBIY QO'LLANMA. ANDIJON-2016. B-18

shakllangan. Masalan, 학교 (hak-kkyo) soʻzi "maktab" degan maʼnoni anglatadi va u xitoycha 學校 (xuéxiào) soʻzidan kelib chiqqan. Bu kabi soʻzlar koreys tilining muhim qismini tashkil etadi va hozirgi kunda ham keng qoʻllaniladi.

Oʻzbek tilida esa arab, fors va rus tillaridan kirgan soʻzlar koʻp: Maktab (arabcha), daftar (forscha), ruchka (ruscha). Oʻzbek tilida arab, fors va rus tillaridan kirib kelgan soʻzlar juda koʻp boʻlib, ular tilimizning lugʻaviy boyligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu soʻzlarning aksariyati tarixiy, madaniy va ijtimoiy aloqalar natijasida oʻzbek tiliga singib ketgan. Masalan, maktab soʻzi arab tilidan oʻzlashgan boʻlib, u taʼlim muassasasi yoki oʻquv dargohini anglatadi. Daftar soʻzi esa fors tilidan kirib kelgan boʻlib, yozuvlar saqlanadigan daftar yoki jurnallarni bildiradi. Ruchka soʻzi esa rus tilidan oʻzlashgan boʻlib, yozish uchun ishlatiladigan qalam yoki ruchkani ifodalaydi. Bu kabi oʻzlashma soʻzlar oʻzbek tilida keng qoʻllaniladi va kundalik hayotda muhim oʻrin egallaydi.

Nafaqat leksik va grammatik jihatdan umumiylikka ega balki madaniy - marifiy tarixiy ildizlari chambarchas bogʻliq hamdir. Ayniqsa raqamlar va ularning madaniyatga taʼsiri alohida ahamiyatga ega. Sonlar inson tafakkuri va madaniyatining ajralmas qismi boʻlib, har bir jamiyatda ularning oʻziga xos maʼnaviy, diniy va mifologik maʼnolari mavjud. Har qanday tilda sonlar faqat hisob-kitob vositasi emas, balki madaniy, tarixiy va hatto mistik mazmun ham kasb etadi. Koreys va oʻzbek tillarida sonlarning roli va ularning madaniy hayotga taʼsiri qiziqarli oʻxshashliklarga ega. Ikkala xalq ham ayrim sonlarga alohida eʼtibor bilan qaraydi, baʼzilari esa omad yoki baxtsizlik belgisi sifatida qabul qilinadi. Har bir xalq oʻz tarixiy tajribalariga asoslangan holda maʼlum sonlarga ramziy maʼno yuklaydi. Oʻzbek va koreys madaniyatlarida ham baʼzi sonlar **omad, baraka, muqaddaslik yoki baxtsizlik bilan bogʻliq** hisoblanadi.

4 soni – baxtsizlik belgisi

- **Koreys madaniyatida** 4 soni (사, "sa") "**oʻlim**" soʻzi bilan bir xil talaffuz qilinadi. Shu sababli, Koreyada koʻplab binolarda 4-qavat raqami oʻrniga "F" harfi ishlatiladi yoki butunlay tushirib qoldiriladi.
- **Oʻzbek madaniyatida** esa 4 soni bevosita baxtsizlik yoki yomonlik bilan bogʻlanmaydi, lekin ayrim eʼtiqodlarda bu son ogʻir sinovlarni anglatishi mumkin. Masalan, baʼzi xalq ertaklarida qahramon 4 marta sinovdan oʻtadi.

7 soni – muqaddaslik va baxt timsoli

- **O‘zbek xalqida** 7 soni muqaddas hisoblanadi. "Yetti pir" tushunchasi, haftaning 7 kuni, "yetti iqlim" kabi iboralar buning isboti.
- **Koreys tilida** ham 7 soni **omad va baxt** ramzi hisoblanadi. Ba’zi koreysliklar lotereya o‘ynaganda aynan 7 raqamiga ishonishadi.

9 soni – kuch va to‘liq mukammallik

- **O‘zbek tilida** 9 soni katta qiymatga ega. Masalan, "to‘qqiz farzandli ota", "to‘qqiz hunar egasi" kabi iboralar insonning mukammalligini ifodalaydi.
- **Koreys madaniyatida** ham 9 soni **mukammallik va kuch** ifodasi bo‘lib, qirollik davrlarida bu son muhim sanalgan.

O‘zbek va koreys tillari grammatik va leksik jihatdan farqlansa ham, **madaniy va ma’rifiy tomondan o‘xshashliklari mavjud**. Sonlar har ikki xalq tafakkurida chuqur ma’naviy ahamiyatga ega bo‘lib, ularning tarixiy ildizlari madaniyat va urf-odatlar bilan chambarchas bog‘liq. Bu esa tillarning nafaqat aloqa vositasi, balki xalq tafakkuri va qadriyatlarini ifodalovchi muhim omil ekanligini yana bir bor tasdiqlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. **O‘zbekiston va Koreya o‘rtasida madaniy-gumanitar sohadagi hamkorlik qanday?**
2. **“Xohish bo‘lsa, 40 yoshdan keyin ham til o‘rganish mumkin” - koreys professori bilan o‘zbek tilida suhbat**
3. **Koreya va O‘zbekiston ta’lim tizimi: farq va afzalliklar //**
<https://www.samdu.uz/uz/news/30182>
4. **H.R.Zokirova. O‘ZBEK TILI MORFONOLOGIYASI O‘QUV- USLUBIY QO‘LLANMA. ANDIJON-2016. B-18**

**5. Ko‘rsatilgan manba. – Toshkent. “Namangan”, 2018. – 97 b.
22**

6.

THE PHONETIC CONTRAST OF KOREAN OBSTRUENTS

Jonathan D. Wright. 2007. P-16

**7. A History of the Korean Language. Ki-Moon Lee S. Robert Ramsey.
2011. P-1-2**